

«¡Contamos contigo!»

«A les portes de l'1 de Maig del 1971, un grup de joves vigatans vam ser detinguts després de repartir uns fulls subversius»

El 29 d'abril de 1971, poc més de quatre anys abans de la mort del Generalísimo Franco, un servidor de vostès tenia quinze anys i em faltava un dia per complir-ne setze. Aquell dia, o millor dit, aquella nit, un grup de joves vigatans vam sortir de Vic a les vuit del vespre en direcció a Manlleu, amb la intenció de fer una ?bustiada? de fulls subversius ciclostilats, amb motiu del 1r de Maig, Dia del Treball. Els membres de l'escamot érem Teresa Valldeoriola, Francesc Codina, Antoni Vila, Josep M. Solé, Josep Carbonell, Pep Comeres i jo mateix.

L'acció il·legal anava lligada a les lluites de l'incipient sindicat Comissions Obreres (tot i que la majoria de nosaltres no n'érem militants), i a diverses persones relacionades amb el PSUC i el Comitè de Solidaritat amb els presos, que uns dies abans s'havien reunit al Casal d'Acció Catòlica, on havien redactat el text de les octavetes, tal com vaig saber més tard.

A banda de reivindicar drets laborals i sindicals, els papers que havíem de repartir per Manlleu reclamaven un salari mínim més just, en un moment en què aquest estava oficialment estipulat en 3.600 pessetes mensuals, que avui vindrien a ser 21,64 euros. El text de l'octaveta també denunciava la repressió i un Estat d'Excepció que permetia a la policia mantenir els detinguts a comissaria per temps indefinit, així com la pràctica de registres sense autorització judicial, la tortura, els maltractaments a les persones, la prohibició de les reunions i de tot tipus d'acte públic, o el control estricte de la premsa, entre altres. Finalment, el full de denúncia es feia ressò de la ?victòria popular després d'aconseguir la commutació de les penes de mort imposades contra sis militants bascos en el Judici de Burgos?, i convocava a una manifestació de protesta pel dia 1 de Maig.

Cal recordar que, aquells dies, l'únic sindicat legal permès pel règim franquista era la Organización Sindical Española (OSE), més conegut popularment com a Sindicat Vertical. Ja feia més de trenta anys que les organitzacions sindicals anteriors, com l'anarquista CNT i la UGT socialista, havien estat proscrites i havien passat a la clandestinitat.

El grup de joves ens vam repartir en dos cotxes. Recordo que el vehicle on jo viatjava el vam aparcar davant les piscines de Manlleu, prop de la carretera de Roda, davant d'una inscripció d'inafausta memòria que proclamava *¡Contamos contigo!*, un eslògan promocionat per Juan Antonio Samaranch, aleshores màxim responsable de la Delegación Nacional de Deportes, un home molt ambiciós provinent del falangisme, que durant molts anys -del 1964 al 1977- va ser procurador a les Cortes, i que l'any 1980, ja mort Franco, es va convertir en el màxim responsable del COI (Comitè Olímpic Internacional), després de canviar-se la camisa falangista per la de demòcrata de tota la vida.

Quan vam sortir del cotxe, cada un de nosaltres es va dirigir a la zona de Manlleu on li corresponia repartir les octavetes. A mi em va tocar anar als blocs de pisos de Can García. Tanmateix, he de confessar que no les tenia totes i que, lluny de considerar-me un jove valent, estava una mica cagat de por. De fet, la nit anterior havia somniat que la policia ens detenia; a més, mentre caminava cap al barri de l'Erm vaig recordar que, tres mesos abans, dos membres de la policia secreta de la Guàrdia Civil m'havien detingut a Vic, a punta de pistola, en el transcurs de la manifestació organitzada pels estudiants de l'Institut Jaume Callís i del Col·legi de Sant Miquel contra les cinc penes de mort que el règim havia dictat contra sis lluitadors bascos en el famós Consell de Guerra de Burgos.

Pisos de Can Garcia. Foto: Adrià Costa

El cas és que vaig començar a trepitjar les diferents escales dels pisos dels dos blocs gegantins de Can García, i a dipositar les octavetes a les nombroses bústies que hi havia a l'entrada de cada escala. Quan ja estava a punt d'acabar la feina al segon bloc, em vaig espantar molt quan va entrar un home que deuria viure en un dels pisos. Em va veure amb els papers a la mà, però no va dir res i va pujar escala amunt. Aleshores vaig decidir deixar de repartir els pocs papers que em quedaven, me'n vaig guardar un plec a sota la roba, aguantats pel cinturó, i em vaig dirigir a pas lleuger al lloc on havíem deixat el cotxe, davant les piscines.

Després d'esperar una llarga estona, els ocupants del vehicle vam decidir tornar a Vic sense un dels company que no s'havia presentat. Aleshores em va tornar a venir al cap el somni premonitori de la nit anterior. Vam arribar a Vic a les deu de la nit; i mentre pujava pel carrer Estret per anar a casa meva, vaig veure com de l'escala on vivia sortien dos policies municipals que s'emportaven detingut un meu germà. Quan els guàrdies eren fora, vaig pujar al pis familiar, vaig llençar a les escombraries el plec de papers que encara guardava, vaig anar al lavabo i seguidament em vaig anar a entregar a les dependències de l'Ajuntament, i l'endemà em van interrogar en un despatx situat al pati de la caserna de Guàrdia Civil, anys després destruïda per una bomba d'ETA.

El somni s'havia fet real. Resulta que el company que no es va presentar a la piscina, havia estat detingut per un falangista de Manlleu. Els integrants de l'escamot vam ser detinguts en cadena, l'un darrere l'altre, i vam ser portats a les dependències del jutjat de Vic, on ens van tancar en unes cel·les que feien la funció de presó. Allà ens vam estar tres nits i tres dies, custodiats per la carcellera, la senyora Rosa, la dona d'un municipal que es deia Antonio.

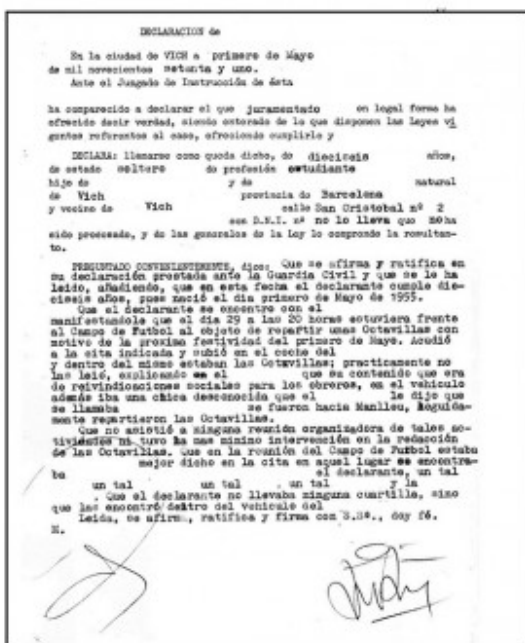
Coincidint amb la festivitat del 1r de Maig -precisament el dia del meu aniversari- vam declarar davant del jutge Juan Poch Serrats, que ens va imputar per un delictes de *?supuestas actividades subversivas y propaganda ilegal?*. Mentre va durar el nostre confinament obligat entre reixes,

vam aprofitar l'estona per fer broma de la retransmissió televisiva a TVE de la demostració sindical del 1º de Mayo, que veïem deformada a través d'un aparell amb deficiències tècniques, que feien aparèixer les imatges allargades com les cares d'El Greco; aquell televisor estava situat a l'altra banda de la reixa principal de l'entrada, i nosaltres el podíem encendre i apagar amb un pal d'escombra. Entre visita i visita dels familiars que ens portaven tabac o melindros, també aprofitàvem el temps per fer estrambòtiques curses en el corredor comú on abocaven les diferents cel·les.

Dies després de sortir dels calabossos en llibertat provisional, els imputats vam ser assessorats per Agustí de Semir, conegut advocat barceloní, cristià, comunista i lluitador per les llibertats que va tenir un paper destacat en multitud d'iniciatives unitàries com l'Assemblea de Catalunya; posteriorment va ser un dels fundadors de l'Associació Catalana d'Ex-Presos Polítics. Tanmateix, però, al final va ser l'avocat Jordi Casas-Salat Fossas qui es va fer càrrec de la defensa.

Fa unes setmanes, a l'entrada de la primavera, aprofitant els dies de clausura forçada amb motiu de la pandèmia del coronavirus, el bon amic Joan Lagunas em va fer arribar per correu un seguit de documents relacionats amb el nostre cas, que ell va poder extreure fotocopiats a Salamanca, al Centro Documental para la Memoria Histórica (Fondo del Tribunal de Orden Público), on va anar a consultar casos diversos relacionats amb persones represaliades a Vic entre el 1939 i a 1975. Tota aquesta informació aplegada, que forma part dels famosos "Papers de Salamanca", ara ell l'està utilitzant en la confecció d'un treball sobre els represaliats a la capital osonenca.

Mirant els documents relacionats amb el nostre cas, vaig comprovar que els noms de les persones involucrades hi apareixíem taxats amb típex, encara que de la lectura dels expedients i dels domicilis dels encausats que hi constaven es desprèn perfectament la seva identitat.

Documents relacionats amb la declaració de Toni Coromina i la petició del fiscal.

En el judici celebrat el 10 de desembre del 1971 a Madrid, l'informe del fiscal adjudicava

l'autoria de les octavetes redactades al Casal d'Acció Catòlica al sacerdot Bernat Bauzà (E.P.D.), en aquells anys un destacat lluitador per els llibertats democràtiques. En el sumari, a banda de la declaració feta per Bauzà a la Guàrdia Civil, també hi constava un document amb data de 30 d'abril en què el jutge de Vic Juan Poch Serrats enviava un ofici al bisbe de Vic, Ramon Masnou, demanant que el sacerdot quedés reclòs en un establiment religiós adequat. Dies després, el 7 de maig, el magistrat i Jutge d'Ordre Públic Don Jaime Mariscal de Gante y Moreno sol·licitava *¿al Obispado de Vich la autorización para proceder y procesar al sacerdote encartado, acompañando una de las hojas remitidas?*.

En la seva resposta, el bisbe Masnou contestava que *¿en atención a su atento oficio por el que se solicita autorización para procesar al sacerdote de esta diócesis, tengo el honor de dirigir-me a S.E. para comunicarle que no me parece conveniente conceder la autorización por las siguientes razones: el mencionado sacerdote no es coautor de las hojas a multicopista, uno de cuyos ejemplares iba adjunto al oficio arriba indicado. Asistió, confiesa, a la reunión previa, en la que se leyó un proyecto del contenido de unos impresos, que deberían repartirse con motivo del 1 de mayo, pero no intervino en la redacción. Entendió que se trataba de un escrito reivindicativo social, ciertamente ilegal, pero no se fijó en detalles ni puede asegurar que el contenido en proyecto sea textualmente el mismo de las hojas repartidas posteriormente?*.

Més endavant, la màxima autoritat eclesiàstica de la diòcesi vigatana deia que *¿des de hace ya siete años, este sacerdote ejerce el ministerio pastoral entre los jóvenes de la ciudad de Vich, moviéndose dentro los límites de su misión sacerdotal, de manera que su colaboración en el acto, de que se le acusa, debe ser considerada como algo puramente accidental (?). Durante los siete años de su misión entre la juventud no ha tenido dificultad alguna de tipo político, a excepción de la presente, y me parece justo, tratándose de un sacerdote, que sea su Obispo el encargado de amonestarle y de imponerle la sanción oportuna, si lo juzga procedente. Dios guarde a S.E. muchos años. Vic, a 11 de mayo de 1971?*.

Quan va arribar el dia del judici al Tribunal de Orden Público (el terrible TOP), tots els meus companys de detenció van haver d'anar a Madrid, menys Francesc Codina, al ser acusat d'un delictes menor per l'edat, i jo, que al ser detingut oficialment a les onze de la nit del 29 d'abril, em faltaven 24 hores per complir els setze anys i tenir responsabilitat penal. Durant el judici, el fiscal va aportar les declaracions dels detinguts, els testimonis de dos guàrdies civils i el documental dels folis del sumari. La defensa va fer el que va poder, però atesa l'habitual manca de garanties processals, era evident que no hi havia defensa possible. Els tribunals de la dictadura feien el que els passava pels pebrots.

La petició del fiscal va ser la d'imposar una pena de *¿cuatro meses de arresto mayor y 5.000 pesetas de multa?* a un dels processats -Francesc Codina- que aleshores tenia setze anys, mentre que per a la resta, tots cinc majors de divuit anys, demanava *¿un año y cuatro meses de prisión menor y 10.000 pesetas de multa, con arresto sustitutorio en caso de impago, accesorias y costes?*.

Finalment, el tribunal de nefasta memòria va emetre el veredictes: *¿Fallamos que debemos condenar y condenamos a los procesados, como responsables, en concepto de autores, de un delito de propaganda ilegal, sin la concurrencia de circunstancias, a la pena, a cada uno, de SEIS MESES Y UN DÍA DE PRISIÓN MENOR Y MULTA DE DIEZ MIL PESETAS, con arresto sustitutorio de treinta días, con sus accesorias de suspensión de todo cargo público, profesión, oficio y derecho de sufragio durante el tiempo de condena y al pago por quintas partes, de las costas procesales?*.

Tanmateix, a causa del Decreto de Indulto del 23 de setembre del 1971 aprovat pel govern del dictador Franco amb motiu del Año Santo Compostelano, als condemnats se'ls va abonar *¿todo tipo de prisión provisional sufrida por esta causa, conjugando este beneficio por el Indulto??*.

Prop de mig segle després d'aquests fets, el record dels pisos de Can García es manté encara fresc en la meua memòria i en el meu disc dur cerebral. I com que la vida també opina, la realitat s'entossudeix a provocar-me una certa nostàlgia dels 256 pisos de Can García repartits entre els dos grans blocs, un d'ells aterrat el 2015. I m'entristeix llegir que la Generalitat ha destinat una partida de 800.000 euros per enderrocar el segon bloc, on a finals d'aquest passat febrer només hi quedaven deu famílies, nou d'elles amb sostre assegurat i una pendent de resolució. El gran gegant de formigó no ha sobreviscut al pas del temps.

Els pisos de Can García es van començar a construir l'any 1964, coincidint amb l'onada d'immigració procedent bàsicament d'Andalusia. En una entrevista que vaig fer a Miquel Casanovas, de l'Associació de Veïns del barri de l'Erm, aquest home, un lluitador incansable en favor dels drets dels més febles, explicava que els primers propietaris procedien d'Alcaudete (Jaén) i de Priego (Còrdova), i en menor grau d'Extremadura. Els dos grans blocs d'onze pisos d'alçada es van bastir en una zona apartada del centre de Manlleu. Aleshores, els nouvinguts, que van trobar feina al tèxtil, al metall i a la construcció, van considerar un avantatge el fet de disposar d'ascensor.

En el llibre *Els castellans*, l'escriptor manlleuenc Jordi Puntí descriu l'entorn del barri, a mitjans dels setanta, com un espai amb carrers sense asfaltar, camps d'ordi, descampats plens de bassals amb granotes i capgrossos, runa i deixalles. Un marc que acollia guerres infantils entre bandes d'autòctons i nouvinguts. Durant els anys setanta i vuitanta, el barri de l'Erm va tenir una intensa activitat social, amb l'obertura de l'Escola d'Adults i la creació de la Penya Flamenca, a banda d'acollir un actiu nucli de sindicalistes de CCOO. També va generar personatges mítics, com el torero José Baena *El Numeroso*, o el fotògraf Rafael Rueda, que va retratar la vida quotidiana dels veïns i quan es va jubilar va fer donació del seu fons fotogràfic de 40.000 negatius al Museu Industrial del Ter. Als anys vuitanta, bona part dels propietaris andalusos que van poder estalviar es van instal·lar en altres zones de Manlleu, i molts dels pisos van ser ocupats per magrebins i nigerians. Durant els noranta, coincidint amb la degradació dels edificis i la detecció d'aluminosi, el col·lectiu magribí es va convertir en majoritari.

El 2006 les diverses administracions implicades van signar un conveni de remodelació de l'illa, concretat en l'enderroc dels pisos de Can García, un procés que s'ha allargat fins avui, condicionat per la crisi. La majoria de propietaris, una setantena (gairebé tots espanyols), van ser real·lotjats en pisos de promoció, sobretot a la zona de Vilamontà i a la plaça de Llevant. Altres, en canvi, sobretot magrebins tenallats per l'atur, després de ser indemnitzats van abandonar Manlleu i van buscar feina en diferents països d'Europa. La majoria de llogaters de dret van ser reubicats en altres pisos.

El nucli principal del barri de l'Erm -anys enrere conegut amb el sobrenom d'El Vietnam- el constituïen fins fa poc els 256 habitatges de Can García, els 297 de Can Mateu, els 95 de Ca l'Arnaus i els 61 de Can Casas, tots ells construïts fa més de mig segle. El conjunt del barri actualment té més 7.000 habitants, la meitat dels quals són estrangers, sobretot marroquins, un col·lectiu que regenta nombrosos bars, botigues de queviures i fruiteries. Però mai no oblidaré aquell 30 d'abril de 1971, ni tampoc la maleïda proclama ¡Contamos Contigo!